

โครงการบูรณาการการจัดการเรียนรู้การสื่อสารชุมชน
แบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น
จังหวัดเชียงใหม่

Learning Management to Integrate Local
Communication by Participation for Chiang Mai
Economic and Local Development

ผศ.ทวีศักดิ์ ปั่นทอง

RAJABHAT CHIANGMAI
Research Journal

โครงการบูรณาการการจัดการเรียนรู้การสื่อสารชุมชน แบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่

Learning Management to Integrate Local Communication
by Participation for Chiang Mai Economic and Local Development

ผศ.ดร.วีระกิต ปันทอง*

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “โครงการบูรณาการการจัดการเรียนรู้การสื่อสารชุมชนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่” มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสร้างและพัฒนาなくประชาสัมพันธ์ชุมชนประจำท้องถิ่น ในจังหวัดเชียงใหม่ด้วยวิธีการจัดการการเรียนรู้ (LM) ด้านการสื่อสารและ 2) เพื่อเพิ่มศักยภาพของคนในชุมชนโดยการใช้หลักการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการนำเสนอแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นของตนเองได้อย่างเหมาะสม กลุ่มเป้าหมายคือ เจ้าหน้าที่จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 58 แห่งใน 19 อำเภอ ของจังหวัด วิธีการศึกษาใช้ร่วมกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ในการบูรณาการร่วมกันของนักประชาสัมพันธ์ประจำท้องถิ่น ชุมชน และองค์กรในท้องถิ่น จนสามารถผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ที่นำเสนอแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม แนวทางในการจัดการการเรียนรู้ครั้งนี้เริ่มจากการพัฒนาなくประชาสัมพันธ์ประจำท้องถิ่นซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 58 คน เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกันกับในคนชุมชนให้สามารถผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ แผนยุทธศาสตร์ของท้องถิ่น โดยการนำเสนอโครงการภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นประจำตำบล ในจังหวัดเชียงใหม่ ทั้งสิ้น 58 ตำบล ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนในท้องถิ่นสามารถเรียนรู้ร่วมกันซึ่งบูรณาการกับหน่วยงานในท้องถิ่นของตนเองในการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ที่สามารถนำเสนอแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น คือ สื่อประชาสัมพันธ์ เพื่อนำเสนอแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นด้านเศรษฐกิจ จำนวน 32 ชิ้นงาน และสื่อประชาสัมพันธ์ เพื่อนำเสนอแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นด้านสังคม จำนวน 26 ชิ้นงาน ผลงานสื่อประชาสัมพันธ์แผนยุทธศาสตร์ของท้องถิ่นที่ผลิตได้ขึ้นชุมชนถูกนำเสนอผ่านสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย (สทท.) จังหวัดเชียงใหม่ ตั้งแต่เดือนกันยายนถึงเดือนธันวาคม พ.ศ.2552 การประชาสัมพันธ์ดังกล่าวจะทำให้ชุมชนได้ทราบทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นของตนเองมากขึ้น

คำสำคัญ : การจัดการการเรียนรู้ การจัดการความรู้ การสื่อสาร การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาสังคม

* สาขาวิชาเศศตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Abstract

The objective of learning management for the participatory community' communication to develop socio – economic of local communities in Chiang Mai was 1) to create and develop public relations for local communities in Chiang Mai by arranging learning management of mass communication and 2) to increase the potential capacity for people to use the principle of participatory communication in order to present the guidelines to develop socio-economic in their communities appropriately.

The target group is 58 local administrative organizations of 19 districts in Chiang Mai. Participatory action research with the integration of local public relations, communities and local communities were conducted so that public relations media can present the guideline to develop socio-economic appropriately.

The guideline for learning management is to develop 58 public relations of local communities to learn together with local people to create media of public relations for the strategic plan by presenting socio – economic project totaling 58 local administrative organizations.

The result of the study was that local communities could learn with local organizations to produce 32 pieces of public relations media presented guidelines to develop economic and 26 pieces to develop societies. All of these mass media are broadcasted through the National Broadcasting Service of Thailand from September-December 2009. This public relations can make people know the direction how to develop the socio-economic of their own communities and motivate them to take part in the local communities' development.

Keywords : Learning management, Knowledge Management, Communication, Economic development, Social development

บทนำ

แผนพัฒนาการสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศและโทรคมนาคมเพื่อการพัฒนาคนและสังคม พ.ศ.2542-2555 มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของสื่อให้มีความสมดุลระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนเพื่อพัฒนาผู้ผลิตสื่อให้มีจิตสำนึก มีจรรยาบรรณ มีความรับผิดชอบต่อสังคม พัฒนาผู้รับสารและผู้ใช้สื่อ ให้มีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถเลือกสรร กลั่นกรองและใช้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆ ในการแก้ปัญหา และพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชนและสังคมให้สามารถปรับระบบบริหารจัดการสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคมให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคมมากขึ้น จากบทบาทที่ผ่านมาความล้มเหลวของ การพัฒนา คือ ไม่ได้เน้นให้ประชาชนผู้เป็นเป้าหมายของการพัฒนาเข้ามามีส่วนร่วมกับการดำเนินงาน ดังนั้นในการ ปรับปรุงแนวคิดเรื่องการพัฒนาในปัจจุบันจึงได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของการพัฒนา หรือที่เรียกว่า “การพัฒนา แบบประชาชนมีส่วนร่วม” ซึ่งรากฐานแนวคิดของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมก็ได้ให้ความสำคัญกับการแลกเปลี่ยนข้อมูล และความคิดเห็นแบบสองทางอย่างสมดุล รวมทั้งเน้นการมีปฏิสัมพันธ์ต่อเนื่องระหว่างคู่สื่อสาร โดยอาศัยช่องทาง การสื่อสารระหว่างบุคคลและสื่อขนาดเล็กที่สามารถครอบคลุมบุคคลเฉพาะกลุ่มให้ทั่วถึง แทนกระบวนการสื่อสารที่มี การซึ่นนำแบบทางเดียว หรือการใช้สื่อมวลชนที่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายในวงกว้าง เป็นต้น (ทวีศักดิ์ ปันทอง, 2551)

แนวคิดสำคัญของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ได้รับการหล่อหลอมจากกระแสการเปลี่ยนแปลงของมุมมองทางสังคม ผนวกกับความพยายามและแนวทางใหม่ๆ ให้เป็นการสื่อสารรูปแบบใหม่ อันเกิดจากการประสานแนวคิดทางวิชาการ ที่เน้นการแสวงหาวิธีการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ ผนวกกับแนวคิดที่จะมุ่งเน้นการวิจัยและการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ต่อการขยายผลสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของสังคม การเน้นให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชน รวมถึงความสามารถ ของสมาชิกในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ ไปสู่ประเด็น “การสื่อสารเพื่อการพัฒนา” และมีความยोงยิ่งกับ แนวคิดเรื่อง “การมีส่วนร่วม” และ “การเข้าถึง” (Accessibility) โดยเป้าหมายของการสื่อสารชุมชนแบบมีส่วนร่วม (ภูมิปัญญา แก้วเทพ และคณะ, 2549) ประเด็นที่สำคัญคือ ผลจากการสื่อสารของชุมชนที่เกิดจากการริเริ่มของบางส่วน ของชุมชน หรือจากชุมชนใดชุมชนหนึ่ง จะช่วยยกระดับการมีสติและความรับผิดชอบให้กับชุมชนเองหรือชุมชนอื่นเพื่อ ร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น เพราะผลจากการใช้กระบวนการทัศน์การพัฒนาแบบบูรณาการล่างนั้น ไม่เพียงแต่จะไม่ได้ผลตามที่ คาดหวังเอาไว้เท่านั้น หากทว่ายังทึ่งร่องรอยแห่งความสูญเสียในเชิงภูมิปัญญาและวัฒนธรรมอาวิภัติ กล่าวคือ ชาวบ้าน จะเกิดวัฒนธรรมแห่งการพึ่งพา การรอคอยความช่วยเหลือจากภายนอก และไม่เชื่อมั่นว่าตนเองจะแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ด้วยความสามารถของตนเอง ดังนั้นในการบูรณาการการจัดการเรียนรู้การสื่อสารชุมชนแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น จึงเปรียบเสมือนการดำเนินการด้านการสื่อสารกับงานพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้คนในชุมชน ได้เรียนรู้ที่จะมีเจตคติที่ดีต่อปัจจัยแห่งความสมดุลของสภาพเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม โดยเน้นที่จะใช้ สื่อเพื่อสร้างและกระตุ้นถึงความรู้สึกความเป็นเจ้าของในปัจจัยทุนทางสังคมข้างต้น (วีระศักดิ์ ปันทอง, 2551) ซึ่งถ้า คุณในชุมชนรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของ และความรู้สึกความคิดที่จะดูแลรักษาป้องกันสิ่งเหล่านี้เป็นอย่างดีแล้ว การกระตุ้น ให้คนในชุมชนมีความรู้สึกอย่างนี้ได้ด้วยการใช้การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม คือ การใช้การสื่อสารและกิจกรรมนานาชนิด เพื่อบอกกับชุมชนว่า ชุมชนสามารถที่จะเข้ามาริหารการจัดการกับทุนทางสังคมให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดในแบบต่างๆ และดูแลรักษาของ จังทำให้เกิดเป็นความรู้สึกทั้งรักและหวงแหนร่วมถึงความเป็นเจ้าของขึ้นในชุมชนนั้นได้ในที่สุด (ดวงพร คำนูนวัฒน์ และ คณะ, 2550)

เมื่อวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนาประเทศของไทยภายใต้แผนฯ 9 และแผนฯ 10 (พ.ศ.2550-2554) จะเห็น ได้ว่าการเรียนรู้การสร้างสื่อเพื่อการสื่อสารในชุมชน สามารถสร้างความเชื่อมโยงของความสัมพันธ์กับภูมิปัญญาของมนุษย์ เป็นอย่างมาก ถ้ามีการสนับสนุนกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนและสังคม อันเป็นหน่วยย่อยของประเทศที่จะ พัฒนาให้ยั่งยืนต่อไปได้นั้น การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในทุกๆ ด้านโดยใช้ระบบการสื่อสารให้กับชุมชนแบบ การสร้างการมีส่วนร่วม การกระตุ้นให้คนในชุมชนได้มีบทบาทและสร้างสรรค์กิจกรรมขึ้นมาภายในชุมชนเอง ทำให้เกิด แนวทางในการปฏิบัติที่มาจากการต้องการของชุมชนเพื่อชุมชนและยังคงอยู่กับชุมชน จะเป็นการใช้แนวทางของการ เรียนรู้ในบันไดสี่ขั้นของการรัฐรุ่งของ ดร.ประพนธ์ พาสุกยีด (www.kmi.or.th) (วีระศักดิ์ สมยานะ, 2551)

จากการดำเนินงานวิจัยของคณะวิจัยในปีที่ 1 พ.ศ.2551 แนวทางในการจัดการการเรียนรู้ได้เริ่มจากการพัฒนา นักประชาสัมพันธ์ท้องถิ่น จำนวน 9 คน ซึ่งเป็นนักประชาสัมพันธ์ยุวชนของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ในการสนับสนุน การเรียนรู้ร่วมกับชุมชนให้สามารถผลิตสื่อสารสนเทศเพื่อการประชาสัมพันธ์ท้องถิ่น โดยการนำเสนอโครงการภายใต้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ ทั้งสิ้น 42 องค์กรบริหารส่วนตำบล ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนในท้องถิ่นสามารถเรียนรู้ร่วมกันในเชิงบูรณาการกับหน่วยงานในท้องถิ่นของตนเองในการผลิตสื่อที่กระตุ้นและ ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น 4 ด้านคือสื่อสารสนเทศเพื่อการสนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่น ด้านเศรษฐกิจ การเกษตรและการท่องเที่ยว จำนวน 17 ชิ้นงาน สื่อสารสนเทศเพื่อการสนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่น ด้านสังคม จำนวน 14 ชิ้นงาน สื่อสารสนเทศเพื่อการสนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่นด้านการศึกษา จำนวน 6 ชิ้นงาน และ สื่อสารสนเทศเพื่อการสนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่นด้านอนามัยและสิ่งแวดล้อม จำนวน 5 ชิ้นงาน ผลงานสื่อสารสนเทศ

ที่ผลิตได้ของชุมชนถูกนำเสนอผ่านสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย (สทท.) จังหวัดเชียงใหม่ ตั้งแต่เดือนกันยายนถึงเดือนพฤษจิกายน พ.ศ.2551 (ทวีศักดิ์ ปันทอง, 2551)

ดังนั้นเพื่อให้ชุมชนได้ทราบทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นของตนเองและเกิดการกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมกับแนวทางการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป ในปี พ.ศ.2552 นี้นักวิจัยจึงได้ศึกษาถึงการบูรณาการการเรียนรู้ที่จะนำหลักวิชาการทางการสื่อสารมวลชนโดยตัวแทนของชุมชน (นักประชาสัมพันธ์ประจำท้องถิ่น) ให้เข้าไปช่วยสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ทั้งสี่ขั้นตอนให้กับคนในชุมชน ในบทบาทของการสร้างการผลิตสื่อและเทคโนโลยีในท้องถิ่นกับบทบาทการสื่อสารของชุมชนแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ให้บังเกิดผลลัพธ์เชิงบูรณาการอย่างแท้จริง ทั้งนี้เมื่อมองในส่วนของวัฒนธรรมพื้นฐานของการเรียนรู้โดยใช้พื้นฐานและพฤติกรรมของคนในชุมชนที่จะเป็นต้นแบบของการศึกษาและเรียนรู้ถึงบทบาทการสร้างการสื่อสารของชุมชนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาชุมชน จึงเลือกพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นจังหวัดศูนย์กลางของความเจริญทางด้านเศรษฐกิจในภาคเหนือตอนบน อีกทั้งยังมีลักษณะทางสังคมที่เด่นชัดด้วยวัฒนธรรมของไทยล้านนาและวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนที่อื้ออาศัยกันแบบญาติพี่น้องมาเป็นต้นแบบของการศึกษา ส่วนปัจจัยด้านคุณภาพคือทุนมนุษย์หรือศักยภาพของมนุษย์โดยการเรียนรู้ของคน จะเป็นภาพสะท้อนความคิดโดยการใช้สื่อแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่สามารถเชื่อมโยงความหลากหลายของแนวทางการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมในยุคโลกาภิวัตน์และในฐานะของสถาบันการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ที่มีวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัย ที่จะทำงานร่วมกับชุมชนโดยใช้ความรู้ทางวิชาการที่สามารถบูรณาการความรู้ภาคทฤษฎีสู่การปฏิบัติที่แท้จริง

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- เพื่อสร้างและพัฒนานักประชาสัมพันธ์ชุมชนประจำท้องถิ่น ในจังหวัดเชียงใหม่ด้วยวิธีการจัดการการเรียนรู้ (LM) ด้านการสื่อสาร
- เพื่อเพิ่มศักยภาพของคนในชุมชนโดยการใช้หลักการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการนำเสนอแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัย ที่จะทำงานร่วมกับชุมชนโดยใช้ความรู้ทางวิชาการที่สามารถบูรณาการความรู้ภาคทฤษฎีสู่การปฏิบัติที่แท้จริง

วิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “โครงการบูรณาการการจัดการการเรียนรู้การสื่อสารชุมชนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่” มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรที่ศึกษาและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ เจ้าหน้าที่จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ที่สนใจเข้าร่วมโครงการบูรณาการการจัดการการเรียนรู้การสื่อสารชุมชนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 128 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างคือ เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในการดำเนินงานด้านประชาสัมพันธ์ของท้องถิ่นโดยเลือกแบบเจาะจง ท้องถิ่นละ 1 คน รวม 58 คน

3. ข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ข้อมูลปฐมภูมิ

ได้แก่การสืบค้นข้อมูลของตัวแทนซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอันได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ความสามารถพิเศษ โดยการจดบันทึกประกอบกับวิธีการสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์ เจาะลึก โดยมีสมาชิกของกลุ่มเป็นผู้ร่วมกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (PAR) และให้ข้อมูลตลอดระยะเวลาของการดำเนินงาน

2) ข้อมูลทุติยภูมิ

เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลเบื้องต้น ได้แก่ การสร้างสื่อ การผลิตสื่อ บทบาทของการสร้างและใช้การสื่อสารชุมชนแบบมีส่วนร่วม และการประยุกต์การใช้เทคโนโลยีในชุมชน การบริหารการจัดการองค์กร การก่อเกิดปัญหา และความต้องการในการพัฒนา ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม เป็นต้น โดยการศึกษาครั้งนี้จะเป็นการศึกษาแบบการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (PAR) ดังนั้น จึงมีส่วนราชการและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ถือว่าเป็นผู้ร่วมวิจัยในท้องถิ่นด้วยที่สำคัญ คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถานวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย จังหวัดเชียงใหม่

3) ชนิดของเครื่องมือ

ใช้แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีลักษณะคำถามซึ่งกำหนด คำตอบไว้ล่วงหน้าให้เลือกตอบ และคำตอบแบบให้เติมคำตอบ

นอกเหนือจากการสัมภาษณ์และสังเกตแล้ว การที่ได้ข้อมูลให้ครบถ้วนจำเป็นต้องเก็บข้อมูลโดยอาศัย วิธีการดังต่อไปนี้

- (1) การจัดเวทีชาวบ้าน เพื่อระดมความคิดเห็นและหาข้อตกลงร่วมกัน
- (2) การจัดการประชุมกลุ่มย่อย เพื่อติดตามผลงานและประเมินผล และร่วมกันแก้ไขปัญหา
- (3) การสังเกตการทำงานในกระบวนการผลิตและสร้างสื่อเทคโนโลยีในชั้นตอนต่างๆ
- (4) การศึกษาดูงานกลุ่มอื่นๆ ที่ประสบความสำเร็จ
- (5) การวางแผนการพัฒนาการผลิตและการสร้างการสื่อสารชุมชน
- (6) การอบรม โดยให้ความรู้แก่นักประชาสัมพันธ์ประจำท้องถิ่นและกลุ่มชุมชนที่เจ้าหน้าที่เลือกมาในด้านต่างๆ ตามความต้องการของกลุ่ม

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยโครงการบูรณาการการจัดการเรียนรู้การสื่อสารชุมชนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย 2 ประการ ได้แก่ ประการแรก เป็นการสร้างและพัฒนานักประชาสัมพันธ์ชุมชนประจำท้องถิ่น ในจังหวัดเชียงใหม่ด้วยวิธีการจัดการการเรียนรู้ (LM) ด้านการสื่อสาร และประการที่สอง เป็นการเพิ่มศักยภาพของคนในชุมชนโดยการใช้หลักการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการนำเสนอแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นของตนเองได้อย่างเหมาะสม ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การสร้างและพัฒนานักประชาสัมพันธ์ชุมชนประจำท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ด้วยวิธีการจัดการการเรียนรู้ (LM) ด้านการสื่อสาร ผลการดำเนินงานวิจัย นักวิจัยได้มีการจัดการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนเพื่อสร้างและพัฒนานักประชาสัมพันธ์ประจำท้องถิ่นของจังหวัดเชียงใหม่ ให้สามารถผลิตสื่อประชาสัมพันธ์แบบยุทธศาสตร์ของท้องถิ่น เพื่อนำเสนอแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น ซึ่งในกระบวนการสร้างและพัฒนานักประชาสัมพันธ์ประจำท้องถิ่น นักวิจัยได้ใช้แนวคิดของการจัดการเรียนรู้ เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน โดยการประสาน

ความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่จำนวน 58 แห่ง ในการจัดการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อสร้างนักประชาสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นในชุมชน ให้สามารถดำเนินการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ที่แสดงออกถึงการนำเสนอแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นของตนเอง นอกจากนั้นนักวิจัยยังได้ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาคีที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานด้านการประชาสัมพันธ์ อันประกอบด้วย กรมประชาสัมพันธ์ สำนักประชาสัมพันธ์เขต 3 สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย จังหวัดเชียงใหม่ รวมถึงหน่วยงานประชาสัมพันธ์ท้องถิ่นบ้านถวาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ในการฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการสื่อสารชุมชนแบบมีส่วนร่วมให้กับตัวแทนของชุมชนที่จะเข้ามาทำหน้าที่ในการเป็นนักประชาสัมพันธ์ประจำท้องถิ่น

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การเพิ่มศักยภาพของคนในชุมชนโดยการใช้หลักการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการนำเสนอแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นของตนเองได้อย่างเหมาะสม การเพิ่มศักยภาพของคนในชุมชนโดยการใช้หลักการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการนำเสนอแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น นักวิจัยได้ส่งเสริมและเพิ่มศักยภาพของนักประชาสัมพันธ์ประจำท้องถิ่นทั้ง 58 คน โดยการให้เกิดการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ร่วมกับคนในชุมชนในการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ของท้องถิ่น ทำให้คนในชุมชนเกิดการพัฒนาในด้านของศักยภาพทางด้านการสื่อสาร รวมถึงทักษะในด้านของการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ในชุมชนการจัดการเรียนรู้ (LM) ดังกล่าวเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน 3 ฝ่าย ระหว่าง 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) ชุมชน และ 3) นักประชาสัมพันธ์ท้องถิ่น กล่าวคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์และยุทธศาสตร์ของท้องถิ่นได้ให้การสนับสนุนงบประมาณในการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์และให้การสนับสนุนในด้านของบุคลากร โดยได้มอบหมายให้เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงในการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์และเข้ารับการฝึกอบรมเพื่อฝึกปฏิบัติการในการทำหน้าที่เป็นนักประชาสัมพันธ์ประจำท้องถิ่น ที่สามารถเรียนรู้ร่วมกับคนในชุมชนในการวางแผนการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ของท้องถิ่นตนเอง

การดำเนินงานตามโครงการวิจัยในครั้งนี้ สามารถแสดงให้เห็นถึงลำดับขั้นของการพัฒนาระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชนตามขั้นตอนของการเรียนรู้ (Learning Management: LM) ทั้ง 4 ขั้นตอน ตามแนวคิดบันไดสี่ขั้น ของการเรียนรู้ของ ดร.ประพนธ์ ผาสุกยีด (ประพนธ์ ผาสุกยีด, 2549) ดังนี้

1. ขั้นตอนของการไม่รู้ (Unknown)

ในอดีตการประชาสัมพันธ์ของชุมชน เป็นรูปแบบการประชาสัมพันธ์อย่างง่าย เช่น การจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ การจัดทำแผ่นพับและการประชาสัมพันธ์แบบเสียงตามสาย ซึ่งรูปแบบการประชาสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นการประชาสัมพันธ์ในวงแคบทำให้ประสิทธิภาพในการประชาสัมพันธ์เกิดขึ้นเฉพาะในชุมชน ไม่สามารถประชาสัมพันธ์ให้บุคคลภายนอกได้รับรู้ นอกจากนั้นการพัฒนารูปแบบของการประชาสัมพันธ์ในชุมชนยังไม่เป็นที่สนใจเท่าที่ควร ทำให้ชุมชนมองข้ามถึงความสำคัญของการประชาสัมพันธ์อันจะเกิดประโยชน์ต่ochumชน โดยเฉพาะการเป็นส่วนหนึ่งในการนำเสนอแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น

2. ขั้นตอนของการรับรู้ (Perception)

จากการเข้าร่วมโครงการวิจัยในครั้งนี้ ทำให้ชุมชนเกิดการรับรู้และตระหนักรถึงความสำคัญของสื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบใหม่ ที่มีประสิทธิภาพและสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ในวงกว้าง โดยเฉพาะสื่อโทรทัศน์ซึ่งเป็นสื่อที่มีความสมบูรณ์แบบทั้งในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารและการสะท้อนถึงภาพการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน ด้วยความสำคัญดังกล่าว ทำให้เกิดกระแสความต้องการในการพัฒนารูปแบบการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ในชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ชุมชนเกิดการรับรู้ถึงรูปแบบการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพและทันสมัย

3. ขั้นตอนของการเลียนรู้ (Imitation)

กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเกิดขึ้นจากเข้าร่วมในกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ตามโครงการวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งนักวิจัยได้ดำเนินงานในการสร้างนักประชาสัมพันธ์ประจำท้องถิ่นที่มีความรู้และความสามารถในการด้านการประชาสัมพันธ์

โดยเฉพาะการประชาสัมพันธ์โดยสื่อโทรทัศน์ นักประชาสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นสามารถเลียนรูปแบบและวิธีการในการจัดทำสื่อโทรทัศน์และนำไปเผยแพร่ในชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดความสนใจและดำเนินงานจัดทำสื่อโทรทัศน์ร่วมกันในชุมชน

4. ขั้นตอนของการเรียนรู้ (Learn)

ปัจจุบันชุมชนทั้ง 58 แห่ง ได้เรียนรู้ร่วมกันในการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ของท้องถิ่น การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นทำให้เกิดรูปแบบของการประชาสัมพันธ์ที่มีความหลากหลายและมีประสิทธิภาพ สามารถนำเสนอแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นของตนเองได้อย่างเหมาะสมตามสภาพบริบทของชุมชน ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทุกฝ่ายในชุมชนเกิดการเรียนรู้ร่วมกันที่จะสร้างสรรค์สื่อประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน

ผลการประเมินศักยภาพของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้าร่วมโครงการบูรณาการการจัดการเรียนรู้การสื่อสารชุมชนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่

การประเมินการเพิ่มศักยภาพของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้าร่วมโครงการฯ มีเกณฑ์การประเมินเพื่อเทียบการพัฒนาอันประกอบไปด้วย 1) ความสามารถในการวางแผนการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์แผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นด้านเศรษฐกิจและสังคม 2) ความสามารถในการวางแผนประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม 3) คุณภาพของขั้นงาน อันประกอบไปด้วย เนื้อหาของสื่อประชาสัมพันธ์ เทคนิคในการผลิตสื่อ และความน่าสนใจของสื่อ ผลการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้สามารถระบุถึงผลลัพธ์ของโครงการวิจัย คือ การผลิตสื่อประชาสัมพันธ์แผนยุทธศาสตร์ของท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเกิดจากการจัดการการเรียนรู้ (LM) ของคนในชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และนักประชาสัมพันธ์ประจำท้องถิ่น ร่วมกับสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย จังหวัดเชียงใหม่ (สทท.เชียงใหม่) ในการเผยแพร่สื่อประชาสัมพันธ์แก่สาธารณะและเพื่อเป็นการระดับให้ชุมชนเห็นถึงความสำคัญของการประชาสัมพันธ์ ผลการดำเนินงานพบว่าชุมชนสามารถผลิตสื่อประชาสัมพันธ์แผนยุทธศาสตร์ของท้องถิ่นจำนวน 58 ผลงาน ประกอบด้วยสื่อประชาสัมพันธ์แผนยุทธศาสตร์ของท้องถิ่นด้านเศรษฐกิจ จำนวน 32 ชิ้นงาน และสื่อประชาสัมพันธ์แผนยุทธศาสตร์ด้านสังคม จำนวน 26 ชิ้นงาน

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

จากการดำเนินการวิจัยเรื่อง “โครงการบูรณาการการจัดการเรียนรู้การสื่อสารชุมชนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ ปี 2552” นักวิจัยเห็นว่า การจัดการการเรียนรู้ (LM) จะประสบความสำเร็จได้ต้องมาจากความต้องการในการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายเป็นหลัก งานวิจัยครั้งนี้ประสบความสำเร็จได้ล้วนมาจากความต้องการของผู้มีส่วนร่วมทั้ง 3 ฝ่าย คือ 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) ชุมชน และ 3) นักประชาสัมพันธ์ ท้องถิ่น จนก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายในการเรียนรู้เดียวกัน คือ การนำเสนอแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองด้วยภาคีส่วนร่วมในชุมชนเอง ด้วยเหตุนี้หากโครงการวิจัยต้องดำเนินการต่อไปอีกระยะหนึ่ง การขยายผลการดำเนินงานต้องพิจารณาถึงความต้องการของผู้มีส่วนร่วมเป็นหลัก จึงจะก่อให้เกิดการบูรณาการร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และจะเกิดผลลัพธ์ของโครงการที่สามารถตอบสนองต่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างแท้จริง และอีกประการคือ ในการวิจัยระยะต่อไป นักวิจัยควรจะทำการประเมินผลของการพัฒนาการวิจัยในระยะ 2 ปีที่ผ่านมา เพื่อให้เห็นถึงผลลัพธ์ของการดำเนินงานวิจัยว่าก่อให้เกิดผลการพัฒนาท้องถิ่นมากน้อยเพียงใด อีกทั้ง หากมีการถอดองค์ความรู้ที่ได้จากการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ ซึ่งเป็นผลของการบูรณาการการจัดการเรียนรู้ (LM) ร่วมกับองค์ความรู้ที่ได้จะเป็นแนวทางในการดำเนินงานในพื้นที่ดำเนินการอื่นต่อไป

บรรณานุกรม

กาญจนा แก้วเทพ และคณะ. (2549). ศาสตร์แห่งสื่อและวัฒนธรรมศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: เอ迪สันเพรส โปรดักส์

ดวงพร คำนูณวัฒน์ และคณะ. (2550). บทสังเคราะห์รายงานการวิจัยการสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลงสังคม. นนทบุรี: หจก. สหพัฒน์เพคอล.

ทวีศักดิ์ ปันทอง. (2551). โครงการบูรณาการการจัดการเรียนรู้การสื่อสารชุมชนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

ประพนธ์ พasuji. (2549). การจัดการความรู้. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไป่ใหม่.

วีระศักดิ์ สมยานะ. (2551). การจัดการการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของภาคชนบทและชุมชนเมือง จังหวัดเชียงใหม่. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

